

DOCUMENT 'VEILIGHEID'

Regenboogschool Shri Saraswatie

Inhoudsopgave

1. Algemeen	.....	P. 2
2. Belang van 'sociale veiligheid'	.....	p. 3
3. Pesten of plagen	.....	p. 3
4. Erkennen en herkennen	.....	p. 4
5. Signaleren	.....	p. 5
6. Preventieve aanpak	.....	p. 6
7. Curatieve aanpak	.....	p. 10
8. Steungroepen	.....	p. 11
9. Bronnen	.....	p. 13

1. Algemeen

Gedragscoördinator	Natasha Nandkoemarsing (groepsleerkracht)
Regenboogcoördinator	Natasha Nandkoemarsing (groepsleerkracht)
Intern vertrouwenspersoon	Soebhaas Ramkhelawan (groepsleerkracht)
Externe vertrouwenspersoon	Dhr. A.W. van der Zalm (HCO)

Landelijke Klachtencommissie voor het algemeen bijzonder onderwijs
Postbus 82324
2508 EH Den Haag
t: 070-3861697

info@gcbo.nl

www.GCBO.nl (GBCO staat voor Geschillencommissie Bijzonder Onderwijs)

Preventiemedewerker	Marcel Pennings (directeur)
---------------------	-----------------------------

Voor klachten m.b.t. de privacy-wetgeving:

Functionaris Gegevensbescherming   mevr. M. van der Horst (privacy@shon.nl)

Bedrijfhulpverleners:

Gurpreet Singh	Concierge
Shanti Thakoer	Groepsleerkracht onderbouw
Monique Kailan	Groepsleerkracht onderbouw
Monika Baran	groepsleerkracht middenbouw
Shane Goulab	pedagogisch medewerkster peuterschool dwarka.

Zij dienen periodiek hetzij de basiscursus hetzij de herhalingscursus te volgen.

Ontruimingsplan inclusief plattegrond is aanwezig, maar dient geüpdate te worden. Het beleid is dat er op jaarbasis drie oefeningen plaatsvinden:

- Aangekondigd met dag en tijdstip
- Aangekondigd met dag
- Onaangekondigd.

Klachtenregeling staat op de website en wordt benoemd in de schoolgids.

2. Waarom is 'sociale veiligheid' belangrijk?

Wij vinden het als school belangrijk om een veilig pedagogisch klimaat te bieden aan onze leerlingen. Wij willen een zo positief mogelijke leefomgeving bieden. Een leefomgeving waar respect, gelijkheid, openheid en verantwoordelijkheid centraal staan.

Pesten is, helaas, nog altijd een actuele probleem binnen het primair onderwijs. Wij als school erkennen dit en nemen het serieus. Dit document geeft daarom duidelijkheid. Duidelijkheid naar u als ouder, leerkracht en andere betrokkenen. Aan de hand van dit document kunt u pestgedrag herkennen en actie ondernemen.

3. Pesten of plagen?

Definitie van pesten

Onder pesten verstaan we het langdurig uitoefenen van geestelijk en/ of lichamelijk geweld, door één persoon of groep tegen (meestal) één kind, dat niet in staat is zichzelf te verdedigen.

Verschil tussen pesten en plagen

Er is een wezenlijk verschil tussen plagen en pesten. De term "ongelijkwaardig" geeft het wezenlijke verschil aan tussen plagen en pesten.

Plagen vindt plaats op gelijkwaardig niveau. De ene keer doet de een iets onaardigs, een volgende keer is het de ander. Door elkaar te plagen leren kinderen met conflicten om te gaan. Het hoort bij hun normale ontwikkeling. Het is plagen als de kinderen aan elkaar gewaagd zijn. Het is een spelletje, niet altijd leuk, maar nooit bedreigend.

Pesten daarentegen is ongelijkwaardig. Een pestslachtoffer zal de pester(s) niet terug (kunnen) pesten. Bij pesten zijn bepaalde kinderen continu het slachtoffer. Hoe ze zich ook gedragen, wat ze ook doen, de pester vindt altijd wel aanleiding om zo'n kind te pesten. Het gebeurt niet zomaar één keer, maar iedere dag weer, soms een jaar of langer achter elkaar. Bij pesten wordt een slachtoffer uitgezocht om de baas over te spelen op een bedreigende manier. De pestkop misbruikt zijn macht: het slachtoffer wordt geslagen, uitgescholden, vernederd, gekleineerd. Vaak is er een groepje kinderen dat meedoet met de pestkop, dit zijn meelopers.

4. Erkennen en herkennen

Het is belangrijk dat het pestgedrag (h)erkend wordt door de drie betrokken partijen.

- Het kind
- De leerkracht
- De ouder (s)

Er kunnen zes vormen van pestgedrag voorkomen:

- **Verbale pesterijen:** iemand uitschelden of bijnamen geven of kwalijke opmerkingen maken naar de ander.
- **Relationele pesterijen:** iemand buitensluiten door hem niet mee te laten spelen of door hem niet mee te laten werken in een groepje.
- **Mentale pesterijen:** iemand bedreigen of dingen laten doen. Dit soort pesterijen vindt vaker na school plaats.
- **Fysieke Pesterijen:** iemand opzettelijk pijn doen door te schoppen, slaan, krabben, duwen of aan haren trekken, etc.
- **Materiële pesterijen:** iemands spullen stelen, beschadigen of verstoppen.
- **Digitaal pesten:** online op internet, via sociale media of de mobiele telefoon.

Tips over (cyber)pestgedrag:

- Ontdek samen met uw kind het internet. Begin jong en praat erover met uw kind.
- Controleer uw kind wat hij/zij doet op internet.
- Kijk nadat uw kind op de computer is geweest de zoekgeschiedenis na.
- Probeer met uw kind te praten over de gevoelens van een ander.

Mocht er sprake zijn van pestgedrag en probeert u te herkennen welke vorm van pestgedrag uitgeoefend wordt op het kind. Probeer dan eens in kaart te brengen wie er eigenlijk allemaal een bijdrage levert bij dit pestgedrag. Kinderen nemen vaak allemaal een rol aan bij pestgedrag. Hieronder vindt u enkele rollen van kinderen.

- **De pester** is vaak onzeker en wil graag aardig en stoer gevonden worden. Hij/zij denkt door te pesten dat iedereen hem/haar grappig vindt.
- **De gepeste** voelt zich vaak verdrietig en eenzaam. Hij/zij durft vaak niets terug te doen of het te vertellen, is bang dan nog meer gepest te worden.
- **De meepester** doet mee met pesten, denkt dat hij/zij er dan bij hoort. Hij/zij is bang om zelf gepest te worden.
- **De helper** neemt het op voor de gepeste. Hij/zij vindt het niet goed dat er gepest wordt en is niet bang voor de pester. Hij/zij helpt graag en is daarom vaak populair.
- **De stiekemer** vindt het goed dat er gepest wordt, maar bemoeit zich er niet mee. Hij/zij is bang om zelf gepest te worden. Hij/zij roept anderen erbij om het pesten te steunen.
- **De buitenstaander** denkt dat er in de klas niet gepest wordt en het kan hem/haar ook niets schelen. Zolang hij/zij er zelf maar geen last van heeft.
- **De stille** bemoeit zich er niet mee. Hij/zij vindt het pesten wel gemeen, maar durft niets te doen of te zeggen, is bang zelf gepest te worden.

Met deze informatie kunt u, indien er gepest wordt, zich vaak al een goed beeld vormen van wie en hoe er gepest wordt. Dit schaft voor u duidelijkheid. Het is natuurlijk wel belangrijk dat pesten ook gesignaleerd wordt door alle betrokken partijen.

Er is gesproken over zes verschillende vormen van pesten en enkele verschillende rollen. We zullen nu verder ingaan op het signaleren van pestgedrag.

5. Signaleren

Het signaleren van pesten is zeker geen gemakkelijke opgave. Daar zijn meerdere redenen voor:

- Pesten is een complex groepsproces, leerlingen nemen zoals hierboven beschreven vaak allerlei rollen aan.
- Er zijn vaak strategische pesters; pesters die pesten om hun status te verhogen. Zij pesten vaak op momenten dat degenen, die het niet mogen zien (leerkrachten, volwassenen) het ook niet zien.
- Er zijn vele vormen van pesten. Sommige zijn makkelijker te signaleren dan andere.

Er zijn veel signalen die kunnen wijzen op mogelijk pestgedrag. Als ouder of leerkracht is het belangrijk om in gesprek te gaan met het kind. Als u als ouder denkt dat uw kind gepest wordt, is het raadzaam contact op te nemen met de leerkracht. Het is goed voor de kinderen om te weten dat ze gesteund en serieus genomen worden.

Enkele signalen van een kind dat mogelijk gepest wordt:

- Hij/zij wilt om onduidelijke redenen thuisblijven.
- Hij/zij klaagt over lichamelijke klachten voor schooltijd, zoals hoofdpijn, buikpijn.
- Hij/zij komt thuis van school met vieze of kapotte kleren of rugzak.
- Hij/zij is prikkelbaar en heeft last van wisselende stemmingen.
- Hij/zij is verdrietig, angstig en somber.
- Hij/zij slaapt slecht en/of heeft nachtmerries.
- Hij/zij is vaak alleen; er wordt niet afgesproken met klasgenoten of leeftijdsgenoten.
- Hij/zij weigert te vertellen hoe het op school gaat.

Enkele signalen van een kind dat mogelijk andere kinderen pest:

- Hij/zij vertelt hoe populair hij/zij is.
- Hij/zij is opstandig en wilt steeds zijn/haar zin hebben.
- Hij/zij verzwijgt wat hij/zij buitenshuis doet.
- Hij/zij roddelt over anderen.
- Hij/zij is agressief tegen kinderen en volwassenen in woorden en daden.
- Hij/zij vertoont stoer gedrag en taalgebruik.

Tot nog toe biedt dit document u een helpende hand om pesten te erkennen en herkennen. Het document zal nu verder ingaan op de preventieve en curatieve aanpak ten aanzien van pesten. Met andere woorden:

- Wat doet de school om het pestgedrag te voorkomen (**preventief**)?
- Wat doet de school indien er gepest wordt (**curatief**)?

6. Preventieve aanpak

Deze preventieve aanpak op schoolniveau bestaat o.a. uit:

- We hanteren schoolregels
  - We lopen rustig en stil in het schoolgebouw
  - We overleggen rustig wanneer we op de gang werken.
  - Eén keer iets zeggen is genoeg, want we houden rekening met elkaar.
  - We letten op onszelf en helpen elkaar waar nodig.
  - We zijn vriendelijk voor iedereen.
  - We lopen rustig aan de rechterkant van de trap.

Deze schoolregels hangen op strategische plaatsen door de gehele school. In de groep worden gesprekken gevoerd over de schoolregels.

- We hanteren een gedragsprotocol.

Samen, respect en groei zijn onze uitgangspunten van wat wij van iedereen verwachten. Niet alleen van de kinderen onderling, maar ook van volwassenen onderling en van kinderen en volwassenen naar elkaar.

Wat bedoelen wij eigenlijk met samen, respect en groei?

Samen	Respect	Groei
		
<p>Met samen bedoelen we dat we samen verantwoordelijk zijn. Naast het feit dat een ieder verantwoordelijk is voor zijn eigen daden, gedrag en materialen, is iedereen medeverantwoordelijk voor andermans gedrag en materialen. Gezamenlijk zijn we verantwoordelijk voor het geheel.</p>	<p>Basis van al ons handelen is dat we iedereen accepteren en respecteren zoals hij of zij is.</p>	<p>We groeien en ontwikkelen ons mede door de fouten die we zelf maken.</p>

Deze symbolen hangen in alle groepen, op de gang en zijn ook zichtbaar op het schoolplein.

Introductie

Week 1

Introductie van het geheel. Aan de hand van de symbolen wordt er samen met de leerlingen de eigen klasregels bepaald. Op het einde van de week wordt er samen met de leerlingen geëvalueerd. Uiteraard doet een ieder dat op het niveau van zijn groep.

Week 2

Symbool **samen** staat centraal. Aan het begin van de week aandacht hiervoor en op het einde weer geëvalueerd.

Week 3

Symbool **respect** staat centraal

Week 4

Symbool **groei** staat centraal

Week 5

Alle drie symbolen worden in de schijnwerpers gezet. Net als de voorgaande weken extra aandacht aan het begin van de week en op het einde van de week evaluatie.

Rest van het schooljaar opnieuw extra aandacht in januari in de eerste week na de kerstvakantie en in mei in de eerste week na de meivakantie. Uiteraard vaker als dit nodig is voor een individuele groep.

- Ook het stappenplan 'omgaan met conflicten' wordt inzichtelijk gemaakt in onze schoolgebouw. Ook hierover worden wekelijks gesprekken gevoerd met de leerlingen.
- Streven naar een goed pedagogisch klimaat. Het bieden van veiligheid en geborgenheid voor alle leerlingen. Gedurende het schooljaar bieden we groepsvormende activiteiten aan. Door het stimuleren van een positieve groep vanuit onderstaande normen en waarden (het realiseren van een 'wij-gevoel') handelen we preventief ten aanzien van pestgedrag.
  1. Iedereen voelt zich veilig in de groep.
  2. We respecteren elkaar.
  3. We communiceren positief met elkaar.
  4. We werken samen en helpen elkaar.Tevens worden groepen gevormd (in wisselende samenstellingen) met als doel het bevorderen van de samenwerking en het positief omgaan met elkaar.

SCOL en Regenboogmethodiek

Wij vinden het belangrijk dat kinderen zich op school veilig en gezien voelen. De sfeer en omgangsvormen in de school en in de klas zijn de basis voor een goed leerklimaat. Daarnaast zijn wij ons van bewust dat school ook een oefenterrein is waar kinderen vaardigheden moeten ontwikkelen in het omgaan met zichzelf en de ander. Dat gebeurt met vallen en opstaan. Elkaar respectvol benaderen, met oog en ruimte voor ieders eigenheid is het doel. Bij iedere ontwikkelingsfase hoort een passende aanpak van sociaal vaardig worden. Om de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen goed te begeleiden gebruiken we in alle groepen de sociaal emotionele methode Regenboog.

De Regenboogmethodiek wordt opgenomen in ons leerplan. De Regenboogmethodiek is een methodiek voor de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen en is ontwikkeld door de Begeleidingsdienst Vrije Scholen. De Regenboogtraining richt zich op het samenspel tussen leerkracht en kind (ouders) en kinderen onderling. De Regenboogspelen en de training zijn ontwikkeld om een antwoord te kunnen geven op vragen van scholen en leerkrachten over de sociale ontwikkeling van leerlingen en de sociale processen in de groepen op school.

Met de Regenbooglessen streven wij er naar om, in elke groep, wekelijks een Regenboog les te geven. Aan de hand van spel en verhaalsituaties werkt de leerkracht aan de vaardigheden met de kinderen. Deze lessen zijn gericht op het preventief werken aan groepsvorming en het bieden van een veilig leeromgeving. Onderwerpen die in Regenboog aan orde komen zijn onder meer: zelfkennis, leren relativeren, zelfvertrouwen, zelfbeheersing, bewust keuzes

maken, rekening houden met anderen, weerbaarheid (opkomen voor je eigen belangen en voor de belangen van anderen)

Wat doet de school een veilig klimaat te waarborgen?

Wij gebruiken SCOL om zicht te krijgen in de sociale veiligheid in de groep en de sociale emotionele ontwikkeling van de kinderen.

Twee keer per jaar (medio oktober- mei) vullen alle leerkrachten en de bovenbouwleerlingen SCOL vragenlijst in. *(De Sociale Competentie Observatielijst is een leerlingvolgsysteem voor sociale competentie, welbevinden en sociale veiligheid. Met de SCOL-scores brengen wij de sociale competenties van de leerlingen systematisch in kaart.)*

Aan de hand van de vragenlijst wordt een plan opgesteld dat een beeld geeft van het klimaat in de groep. Wij bespreken de uitkomsten met het hele team. Op basis van de uitkomsten worden hiervoor ook de Regenboog lessen/spellen gebruikt in de groepen om te zorgen voor een fijnere sfeer in de groep en/of de nodige vaardigheden van de kinderen aan te leren.

- N.a.v. signalen van zowel ouders als leerkrachten als leerlingen kunnen via de IB' er en/ of SMW leerlingen worden aangemeld voor een weerbaarheidstraining zoals Rots & Water.
- Gedurende het hele schooljaar geven we inhoud aan 'goed gedrag' door o.a. het opstellen van de klasregels samen met de leerlingen naar aanleiding van het gedragsprotocol en het toezien op de naleving daarvan. Tevens hanteren we een positieve controle (benadrukken van positieve gedragingen) om zo gewenst gedrag te stimuleren. Daarnaast wordt de sociaal emotionele kring ingezet bij het klassikaal bespreken van gebeurtenissen om op deze manier het 'wij-gevoel' te stimuleren. Tevens wordt geïnvesteerd in de relatie leerkracht-leerling en leerlingen onderling. Op deze manier proberen we leerlingen medeverantwoordelijk te maken voor het realiseren van een fijne sfeer in de klas en op school.

- Tijdig signaleren van pestgedrag door de leerkracht. Men probeert zicht te krijgen op de oorzaak, de omvang van het pestgedrag en de mogelijke gevolgen voor het slachtoffer.
- Duidelijk stelling nemen. Indien de leerkracht onomstotelijk pesten heeft gesignaleerd, geeft hij/zij duidelijk aan dat hij/zij dergelijk gedrag niet accepteert. Men probeert het empathisch vermogen van de pester en de zwijgende middengroep te vergroten.

Toch zal er ondanks onze inspanning altijd sprake zijn van pesten. Wanneer de vorige inspanningen niet voldoende zijn wordt de curatieve aanpak ingezet. Afhankelijk van de ernst van het probleem kan beroep worden gedaan op andere deskundigen (bv. de schoolarts of Jeugdzorg), de SMW, de interne begeleider, een ander teamlid, of het probleem bespreken in een gezamenlijk overleg.

Tevens verwijzen wij hier ook naar het zorgplan van onze school. Daarin wordt beschreven hoe we de kinderen waarnemen, dit proberen te begrijpen en daarnaar te handelen. We gebruiken hiervoor een groepsoverzicht waarin we de stimulerende en belemmerende onderwijsfactoren vertalen naar de algemene en specifieke onderwijsbehoeften van ieder kind.

7. Curatieve aanpak

Stap 1: Verschil maken tussen pesten en plagen.

Als blijkt dat de signalen niet als pesten geïdentificeerd kunnen worden, helpt de leerkracht de leerlingen tot een oplossing te komen. Daarbij kijken ze samen hoe ze vervelend gedrag in de toekomst kunnen voorkomen. Daarbij is het ook mogelijk om met de groep het voorval te bespreken en te kijken hoe de groep kan helpen om ervoor te zorgen dat vervelende situaties niet weer gebeuren.

Stap 2: Wanneer er sprake is van pesten.

Pesten op scholen is een ingewikkeld probleem. Dat betekent dat scholen het serieus moeten aanpakken. Als eerste zal de leerkracht een directe aanpak inzetten. Wanneer blijkt dat deze interventies onvoldoende opleveren zal de leerkracht samen met de gedragsspecialist de situatie in kaart brengen. In samenspraak met ouders, leerkracht en/of gedragsspecialist zal, indien nodig, de steungroepaanpak worden opgezet. Op de volgende pagina wordt deze aanpak beschreven.

Bij de aanpak van pesten op school gaan wij uit van de zogenaamde **vijfsporenaanpak**.

Deze bestaat uit hulp voor:

1. Het gepeste kind
2. De pester
3. De middengroep
4. Leerkracht
5. Ouders

1. Hulp aan het gepeste kind

De leerkracht zal in gesprek gaan met het kind om een duidelijk beeld te krijgen van wat er is gebeurd, hoe lang het pesten zich al voordoet en welke kinderen hierbij betrokken zijn. Daarnaast zullen vervolgesprekken plaatsvinden. De leerkracht moet oog hebben voor eventueel sociaal emotioneel achterliggende problematiek. Eventueel kan deskundige hulp van buiten ingeschakeld worden (bijvoorbeeld een weerbaarheidstraining of sociale vaardigheidstraining).

2. Hulp aan degene die pest

De leerkracht voert een gesprek met het kind. Dit gesprek heeft een tweeledig doel. Ten eerste probeert de leerkracht tijdens dit gesprek de 'gevoeligheid' van de pester voor wat hij het gepeste kind heeft aangedaan te vergroten. Ten tweede probeert de leerkracht de oorzaak van het pestgedrag bloot te leggen. Het pestgedrag kan namelijk een vorm van aandacht vragen zijn. Door het achterhalen van de oorzaak en het bieden van de juiste ondersteuning kan het sociale gedrag van de leerling veranderen. Zo nodig wordt hierbij hulp van professionele instellingen (bijvoorbeeld sociale vaardigheidstrainingen) ingeschakeld.

3. Hulp aan de middengroep

Deze groep is van groot belang voor de aanpak van het probleem. Als de groep eenmaal in beweging is gezet om zich sterk te maken tegen pesten dan maken de pesters weinig kans meer (zie steungroepaanpak op de volgende pagina).

4. Hulp aan de leerkracht

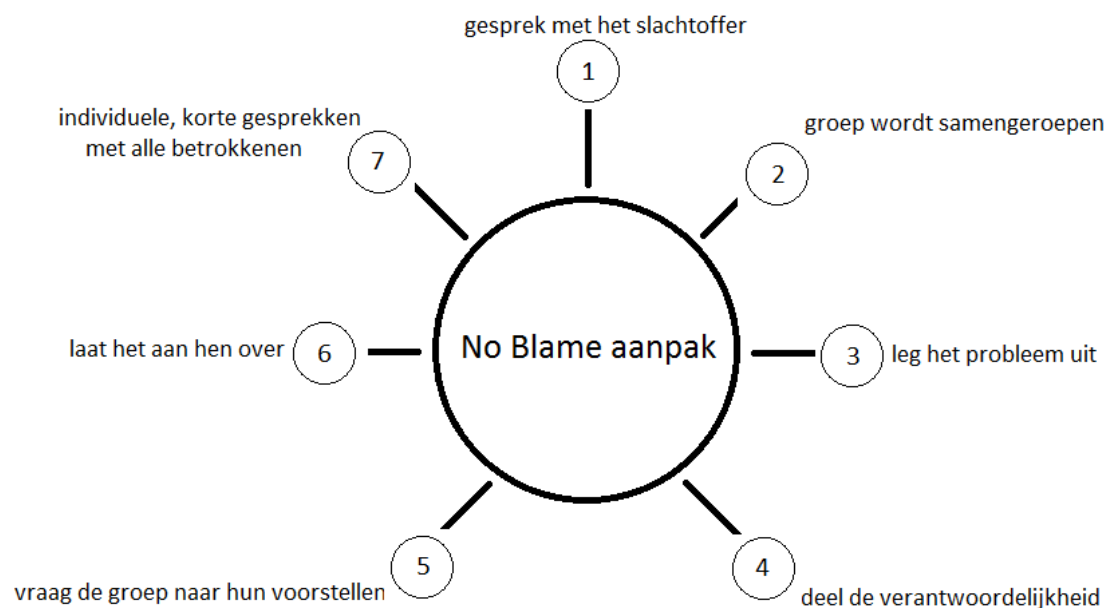
Omdat pesten vaak stiekem gebeurt, is signaleren soms lastig. De leerkracht probeert het verschijnsel te signaleren en er iets aan doen. Signalen of klachten van leerlingen of ouders worden altijd serieus genomen. Indien gewenst bespreekt de leerkracht de situatie met collega's en/of deskundigen.

5. Hulp aan de ouders

Ouders en school hebben een gedeelde verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling en het welzijn van de leerling. Probeer als ouder signalen te herkennen en bespreekbaar te maken met de leerkracht en het kind. Veel informatie over pesten is terug te vinden in dit protocol. Voor verder informatie kan altijd literatuur en websites geraadpleegd worden. (zie bronnen).

8. Steungroepen

Pesten is vooral een groepsgebeuren. De groep moet in actie komen. De steungroepaanpak is een oplossingsgerichte aanpak tegen pesten die de kinderen actief betreft; er is een gedeelde verantwoordelijkheid. Het gaat uit van een zogenaamde "No-Blame" aanpak, een uit onderzoek effectief gebleken aanpak. De steungroep bestaat uit een aantal kinderen die allen een verschillende rol aannemen binnen het pestgedrag. De groep bestaat uit de pester(s), meelopers en ook leerlingen van wie men een positieve groepsinvloed kan verwachten. In het onderstaand figuur worden de stappen gevisualiseerd. De uitleg van de stappen wordt vervolgens kort beschreven.

Stap 1: Gesprek met de gepeste leerling.

De begeleider gaat in gesprek met de gepeste leerling. Door dit gesprek krijgt de begeleider een duidelijk beeld van wat er is gebeurd, hoe lang het pesten zich al voordoet en welke kinderen hierbij betrokken zijn. Het gaat in dit gesprek om het effect van het pesten op de gepeste leerling. Verder wordt de procedure van de aanpak besproken. Daarnaast wordt het kind geïnformeerd over de steungroep. De leerling geeft aan welke leerlingen hij graag in de volgende stap in de steungroep uitgenodigd wil hebben.

Stap 2: Regel een gesprek met de steungroep (6 tot 8 leerlingen).

De begeleider nodigt de pester(s), meelopers en ook leerlingen van wie men een positieve groepsinvloed kan verwachten uit voor een gesprek. De gepeste leerling is **niet** aanwezig bij dit gesprek.

Stap 3: In het gesprek legt de begeleider het probleem uit aan de steungroep.

De begeleider legt het probleem uit en vertelt dat de aanwezige leerlingen een bijdrage kunnen leveren om de leerling in kwestie te helpen. Aan het einde van deze fase is het voor iedereen in de steungroep duidelijk wat het probleem is.

Stap 4: Deel de verantwoordelijkheid met de leerlingen van de steungroep.

De begeleider vertelt dat in een groep ieder medeverantwoordelijk is dat iedereen zich prettig en veilig voelt. De steungroep is bij elkaar geroepen om te helpen het probleem op te lossen. De bedoeling van deze steungroep is om empathie op te wekken en kinderen met concrete oplossingen te laten komen om de situatie te verbeteren.

Stap 5: Vraag naar ideeën van elk groepslid.

De begeleider vraagt aan iedere deelnemer om na te denken over manieren om het pesten te stoppen en het voor de gepeste leerling weer aangenaam te maken.

Stap 6: Laat het aan de steungroep over.

De leerlingen gaan aan het werk. Ze moeten de gelegenheid en de tijd krijgen hun goede voornemens uit te voeren. De begeleider spreekt af dat hij hen na een of twee weken weer zal spreken. Hij/zij bedankt de groep voor alle goede ideeën en de steun.

Stap 7: Gesprek met ieder afzonderlijk na één of twee weken.

De begeleider vraagt aan alle leerlingen van de steungroep afzonderlijk, inclusief de gepeste leerling, wat er verbeterd is.

**DE 10 TIPS
TEGEN PESTEN!**

1. Praat veel met elkaar over pesten.
2. Je bent stoerder als je **NEE** zegt en niet meedoet met pesten.
3. Als er iets is vertel het altijd aan de juf, meester, leiding en/of je ouders.
4. Probeer jezelf te verplaatsen in de ander die gepest wordt.
5. Zet geen groepjes tegen elkaar op, maar zoek elkaar op.
6. Stop uitsluiten, discrimineren of roddelen met woorden, briefjes, Internet en/of telefoon.
7. Chanteren en [be]dreigen doen wij niet, ook niet fysiek. Stoeien mag, vechten niet!
8. Kom voor jezelf op, geloof in jezelf en laat niet over je heen lopen.
9. Help een gepest kind en sluit nooit iemand uit.
10. Lach met elkaar en niet om elkaar.

**SUSKE en WISKE
ZEGGEN
NEE
TEGEN
PESTEN**

www.moed.nl/suskeenwiske

© Standaard Uitgeverij

9. Bronnen

Krowatschek G. & D. (2008) Pesten op school. Adequaat optreden tegen pestgedrag.

Maines B. (2009) *Een schreeuw om hulp. De No-Blame-aanpak bij pesten*. Mechelen: Bakermat.
Leidraad No Blame aanpak bij pestsignalen
<http://www.noblame.nl/NBcursusinfoweb.pdf>

Pestprotocol Basisschool de Regenboog.
Opgehaald, 3 maart, 2017
<http://www.onzeregenboog.nl/pestprotocol.pdf>

Pestprotocol De Boog
Opgehaald, 28 februari, 2017
<http://www.pestweb.nl/documents/133438/421234/Pestprotocol+De+Boog/4c7cb1c6-d7b3-4cd7-8a49-e1e9ac8f9016>

Pestprotocol Basisschool Schinveld. *Gedragscode*.
Opgehaald, 29 februari, 2017
<http://bsschinveld.nl/images/documenten/onderwijs/Gedragscode%20BS%20Schinveld.pdf>

Pestweb (2014). *Over Pesten*.
Opgehaald, 26 februari, 2017
www.pestweb.nl

Veenstra, R., Huitsing, G. (2012). *Signaleren van pesten: Het belang ervan voor de algemeen kinderarts*.

Young, S. (2013) *Van pesten naar samenwerken. De supportgroep: oplossingsgerichte aanpak bij pestgedrag in school*.

